

- ☸ **שם המחקר :** מטה אנליזה של מחקרי זיכרון עבודה וזיכרון מרומז בקרב אוכלוסיות בעלות מוגבלות שכלית: מוגבלות שכלית ללא אטיולוגיה ספציפית, תסמונת דאון ותסמונת וויליאמס, בהשוואה לבעלי ההתפתחות התקינה
- ☸ **שנה :** 2014
- ☸ **מס' קטלוגי :** 596
- ☸ **שם המגיש :** שרית שטיין
- ☸ **שם המנחה :** פרופ' חפציף-והב ופרופ' אלי וקיל
- ☸ **תואר :** "דוקטורט לפילוסופיה", בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

מגבלות המחקר והמלצות למחקרי המשך

- למחקר הנוכחי מספר מגבלות הנובעות הן משיטת המחקר והן מבחירת מסד הנתונים למחקר הנוכחי.
1. **הטיית פרסום:** למרות שננקטה גישה קפדנית בסקירת המחקרים לעבודה הנוכחית, ככלל מטה אנליזה, תיתכן הטיית פרסום בשל מחקרים שלא פורסמו, או שלא ניתנת אליהם גישה. לכן, יש לקחת בחשבון שהתוצאות שהתקבלו מתייחסות למסד הנתונים הקיים, ויתכן כי אם היו נכללים בה גם מחקרים שלא פורסמו היו מתקבלות תוצאות שונות.
  2. **כמות המחקרים:** במקרים שונים נבחנו תפקודי הזיכרון של בעלי המוגבלות השכלית על סמך מספר מועט של מחקרים בקטגוריה הנבדקת, אשר הביא לקושי מבחינה סטטיסטית, בבחינתם של משתנים ממתנים פוטנציאלית. זאת בעיקר, כאשר נעשתה אינטראקציה בין מספר משתנים כגון, משתני האטיולוגיה (DS, WS) גיל הנבדקים וסוג המטלה (חזותי/מרחבי, מטלות המעבד המרכזי, מטלת Priming ומטלה פרוצדוראלית). כמו כן, למרות שאחד הממצאים המרכזיים בעבודה הנוכחית נוגע להשפעת סוג האטיולוגיה, מספר המחקרים בהם השתתפו בעלי תסמונת וויליאמס (WS), קטן באופן ניכר, בהשוואה לשתי הקבוצות האחרות בעלות המוגבלות השכלית (DS, NSE). ייתכן וכמות מחקרים מספקת, הייתה מאפשרת לבדוק באופן מובהק יותר, אילו משתנים ממתנים עשויים היו לתרום להטרוגניות בין המחקרים. לאור זאת, במקרים בהם הוסקו מסקנות על סמך היקף קטן של מחקרים, יש לפרשם בזירות ולהתייחס אליהם כאל מחקר גישוש.
  3. **משתנה מנת המשכל (IQ):** מחקרים רבים מתמקדים לעיתים קרובות בפרופיל הזיכרון המיוחס לבעלי האטיולוגיות השונות, כגון בעלי תסמונת דאון וויליאמס. אולם, רק מעטים הבחינו בין קבוצות משנה בעלות דרגות שונות של מוגבלות שכלית (IQ) (Henry, 2001; Schuchardt et al., 2010). במחקרים אלו נמצא קשר בין חומרת הפגיעה הקוגניטיבית (IQ), לבין תפקודי הזיכרון השונים של בעלי המוגבלות השכלית. עם זאת, במחקר הנוכחי, לא ניתן היה לבדוק את השפעתו הפוטנציאלית

של מנת המשכל, כמשתנה ממתן בשל שני טעמים מרכזיים. ברוב המחקרים, הקבוצה בעלת המוגבלות השכלית, הורכבה הן מנבדקים בעלי מוגבלות שכלית קלה והן מנבדקים בעלי מוגבלות שכלית בינונית כאשר, החוקרים, במחקרים אלו, לא סיפקו מידע בנפרד לגבי מנת המשכל של כל קבוצה, אלא דיווחו על ציון ממוצע. יתרה מכך. בחלק מן המחקרים, דווח כי בקבוצת בעלי המוגבלות השכלית, נכללו נבדקים בעלי מנת משכל 70 ומטה, ללא דיווח על ציון ממוצע. לאור האמור לעיל, יתכן ובחינתו של משתנה מנת המשכל עשוי היה לתרום לתוצאות המחקר הנוכחי. מכאן, על מחקרים עתידיים להתמקד בהשפעתו הפוטנציאלית של משתנה זה על תפקודי הזיכרון השונים.

4. **קבוצות המחקר:** מחקר המטה אנליזה הנוכחי התמקד בשלוש קבוצות שונות בעלות מוגבלות שכלית בלבד (DS, WS, NSE), לאור העניין בקבוצות אלו בספרות המחקרית. אנו סבורים, כי יש להעמיק ולבחון את הידע בתחום הזיכרון, תוך המקדות בקבוצות אחרות בעלות מוגבלות שכלית. יתרה מכך, חשוב שזיהוי פרופיל הזיכרון, יעשה לא רק בהשוואה לבעלי ההתפתחות התקינה, אלא גם באמצעות השוואתם של קבוצות שונות בעלות מוגבלות שכלית בו זמנית האחת לשנייה ואיפיון פרופיל זיכרון קוגניטיבי עבור כל אחת מהן

5. **בחינת הקשר בין מערכות הזיכרון השונות:** המחקר הנוכחי מצטרף למחקר המטה אנליזה הקודם (שטיין, 2009), אשר עסק בתפקודי הזיכרון המפורש באוכלוסייה בעלת מוגבלות שכלית. מחקרים אלו יחדיו, מעניקים ראייה הוליסטית ותורמים לידע אודות הפרופיל הקוגניטיבי של אוכלוסייה זו. במחקר הנוכחי לא נבחן הקשר בין מערכות הזיכרון השונות, אך לא ניתן להתעלם מדפוס הליקויים הדומה של בעלי המוגבלות השכלית, בחלק מן המקרים, בין מערכות הזיכרון השונות. לדוגמה, דפוס הליקוי המילולי המיוחס לבעלי תסמונת דאון באשר למערכת זיכרון העבודה, ניכר גם בהקשר לזיכרון המפורש ותועד גם במטלות מטלות Priming מילולי (Mattson & Riley, 1999). דוגמה נוספת הינה הנתק בין יכולות מילוליות ומרחביות-חזותיות, הן בזיכרון העבודה והן במערכת הזיכרון המפורש המיוחסות לבעלי תסמונת ווליאמס. הנחות אלו, עולות בקנה אחד עם מחקרים שונים, המנסים לעמוד על האינטראקציה בין מערכות הזיכרון השונות, הן מבחינה פונקציונאלית, הן מבחינה נוירולוגית (Edgin et al., 2010; Guida, Tardieu, & Nicolas, 2009; Johns, Homewood, Stevenson, & Taylor, 2012; Ruchkin, Grafman, Cameron, & Berndt, 2003; Sampaio et al., 2010).

תמיכה לכך ניתן למצוא גם במודל זיכרון העבודה המחודש של Baddeley (2000), בו נוסף רכיב החוצץ האפיזודי (Episodic buffer), שמטרתו לספק אחסון של מידע בקוד מרובה-מודאליות ולחבר מידע רכיבי אחסון אחרים, השייכים לזיכרון העבודה והזיכרון ארוך הטווח. קיומו של רכיב זה עשוי לרמז על ליקוי בתפקוד פונקציה ספציפית של מערכת זיכרון אחת שנמצא בבסיסו של ליקוי במערכת זיכרון אחרת. מכאן, הנחה זו ראויה להיבדק במחקרים עתידיים.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)